

KADININ EVLİLİK BİRLİĞİ DIŞINDA DOĞAN ÇOCUĞUNA SOYADINI VERME HAKKI'NIN BİREYSEL BAŞVURU IŞIĞINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Assessing the Right of a Woman to Give Her Surname to a Child Born Out of Marriage in the Light of an Individual Application

Özge ÇELEBİ¹ 

Özet

Çalışmanın konusu, evlilik birliği dışında doğan çocuğuna, kadının kendi soyadını verme hakkıdır. Türk Medeni Kanunu'nda daha önce yer alan evlilik birliği içinde ve evlilik birliği dışında doğan çocuk ayrımı ve bu konuda Anayasa Mahkemesi'nin verdiği karar doğrultusunda, çalışma evlilik birliği dışında doğan çocuğa kadının soyadını verme hakkına özgülenmiş ve bu konudaki karar incelemesinde güncel gelişmeler sebebiyle, bireysel başvuru kararı seçilmiştir. Çalışmaya çocuğun soyadının düzenlenmesi kapsamında iç hukukta yer alan mevzuat ve buna ilişkin mahkeme kararları incelenerek başlanmıştır. Çalışmanın ikinci kısmında ise Anayasa Mahkemesi'ne evlilik birliği içerisinde doğan ve boşanma sonrasında velayet hakkı annede olan çocuğun soyadının düzenlenmesi hususunda yapılan başvuru ve Anayasa Mahkemesi'nin bu kapsamdaki kararı değerlendirilmiştir. Çalışmanın son kısmında ise makalenin özgülendiği alan olan, evlilik birliği dışında doğan çocuğun soyadının düzenlenmesi kapsamında, annenin çocuğuna soyadını vermesi yönünde Anayasa Mahkemesi'ne yapılan bireysel başvuru ve başvuruda öne sürülen hak ihlalleri kapsamında Anayasa Mahkemesi'nin incelemesi, ayrıntılarıyla ele alınmıştır. Sonuç kısmında ise tüm bu bilgiler ışığında, çocuğun soyadına ilişkin değerlendirmelere ve önerilere yer verilmiştir.

Türkçe Araştırma Makalesi

Olay Geçmişi

Teslim: 16.12.2024

Kabul: 05.01.2025

Anahtar Kelimeler

Bireysel başvuru,
çocuğun soyadı,
kadının soyadı, eşitlik
ilkesi, ayrımcılık
yasağı.

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi/Hukuk Fakültesi, Anayasa Hukuku ABD, Çankırı – Türkiye,
ozgecelebi@karatekin.edu.tr

Abstract

The subject of this study is the right of a woman to give her own surname to her child born outside the union of marriage. In line with the distinction in the Turkish Civil Code between the child born within the union of marriage and the child born outside the union of marriage, and the Constitutional Court's decision on this issue, the study has been specialised on the right of the woman to give her surname to the child born outside the union of marriage, and the individual application decisions have been selected in the examination of the decisions on this issue since it is a current field. The study started by analysing the legislation in the domestic law within the scope of the regulation of the surname of the child and the current court decisions on this issue. In the second part of the study, the application made to the Constitutional Court regarding the regulation of the surname of the child born within the marriage union and whose custody right is held by the mother after the divorce and the decision of the Constitutional Court within this scope are evaluated. In the last part of the article, within the scope of the regulation of the surname of the child born outside the union of marriage, the individual application made by the mother to the Constitutional Court to give her surname to her child and the examination of the Constitutional Court within the scope of the violations of rights claimed in the application are discussed in detail. In the conclusion part, in the light of all this information, evaluations and recommendations regarding the surname of the child are given.

Keywords

Individual application, child's surname, woman's surname, principle of equality, prohibition of discrimination.

1. GİRİŞ

Soyadının düzenlenmesi çerçevesinde kadının kendi soyadını kullanabilmesi ve bu bağlamda da çocuğuna soyadını verebilmesi hakkı, Türk hukuk sisteminin en çok tartışılan konularından biridir. Bu nedenle 1990'ların ortalarından bu yana cinsiyet eşitliğinin de doktrinde yer bulmasıyla birlikte (Ecevit, 2021: 9) kadının evlilik birliği içerisinde kendi soyadını kullanabilmesi hakkı gerek iç hukuk gerekse uluslararası hukukta çok sayıda davaya konu olmuştur. Bu davalar sonucunda, kadınlar evlilik birliği içerisinde kendi soyadlarını kullanma konusunda önemli kazanımlar elde etmiştir. Bu kazanımlar, özellikle Anayasa Mahkemesi (AYM) içtihatları sonucunda gerçekleşmiştir. Buna rağmen, iç hukukta gerekli kanuni düzenlemelerin yasa koyucu tarafından gerçekleştirilmemesi nedeniyle, kadının evlilik birliği içerisinde kendi soyadını kullanma hakkı doğrudan etki bakımından son derece sınırlı kalmıştır. Yüksek mahkemenin ilgili içtihatlarına rağmen, kadınlar hala evlilik birliği içerisinde kendi soyadlarını kullanmak için idari uygulamalardaki prosedürlerle boğuşmakta ve nüfus müdürlüklerine kendi soyadlarını evlilik içerisinde de kullanabilmek için dilekçe yoluyla müracaatta bulunmaktadır. Ancak Anayasa Mahkemesi'nin 22/2/2023 tarih ve E: 2022/155, K: 2023/38 sayılı kararıyla, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun, kadının evlilik birliği içerisindeki soyadı hakkını düzenleyen madde 187'nin ilk cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline karar verilmiştir. Bu karar doğurduğu sonuç bakımından, yüksek mahkemenin diğer kararlarından ve yaratılan içtihatlardan ayrılmaktadır. Zira bu kararla birlikte, iç hukuktaki yasal mevzuatın ve buna dayalı idari uygulamaların düzenlenmesinin ardından evlilik birliği içerisinde kadın, evlenmeden önceki soyadını, soyadının değişmezliği ilkesine göre (Helvacı, 2015: 158) kullanabilecektir. Zira kişinin soyadı, kişilik hakkı kapsamında korunan ilkelerdendir (Odabaşı, 2017: 53). Ancak bununla birlikte, evlilik birliği içerisinde erkeğin de kadının soyadını alması ya da erkek ve kadının evlilik birliği

içerisinde ortak bir soyadı belirlemesi de mümkün olacaktır.

Anayasa Mahkemesinin mevcut kararının doğurduğu sonuçlar bakımından etki ettiği özneler başta evlilik birliği içerisindeki kadınlar olsa da değindiğimiz üzere erkeklerin de kadının soyadını alabilmesi ya da ortak soyadına karar verilebilmesi sebebiyle erkekleri de doğrudan etkilemektedir. Ancak bu çalışmanın da ana konusunu oluşturan kadının çocuğuna soyadını verme hakkı bakımından da mevcut kararın etki doğurması beklenmelidir. Zira kadının çocuğuna kendi soyadını verme hakkı Anayasa Mahkemesi önünde hem itiraz yoluna hem de bireysel başvuruya konu olmuş olup, bu kararların yüksek mahkemenin 2023 yılında verdiği karar çerçevesi içerisinde değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Anayasa Mahkemesi'ne, kadının velayet hakkı kapsamında çocuğuna soyadını verme hakkı bağlamında çeşitli uyuşmazlıklar getirilmiştir. Bu uyuşmazlıklardan bazıları çalışmamızın başında yer verdiğimiz üzere norm denetimiyle ilgili olup, Anayasa Mahkemesi'nin bu konuda ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesi bakımından önemli içtihatları ortaya çıkmıştır. 2010 yılında yapılan anayasa değişikliği sonrasında, Anayasa Mahkemesi'nin görev ve yetkileri arasında yer alan anayasa şikayetinin (bireysel başvuru) getirilmesi sonrasında ise aynı konuda yüksek mahkeme önüne getirilen uyuşmazlıkların, hak ihlali sebebiyle bireysel başvurulara konu olduğu görülmektedir. Bu nedenle, konunun güncel gelişmeler ışığında incelenmesi için Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru dahilinde yapılan davanın karar incelemesinin ele alınması tarafımızca uygun görülmüştür. İç hukukta çocuğun soyadının düzenlenmesiyle ilgili, evlilik birliği içerisinde veya dışında doğan çocuk ayırımına gidildiği (Ergene, 2011: 145) ve bu ayırımın dayandığı kanun, itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi tarafından eşitlik ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edildiği için, evlilik birliği dışında doğan çocuğun soyadının incelenmesinin daha

isabetli olacağı kanısıyla, çalışmamız bu alana özgülülmüştür.

2. İÇ HUKUKTA ÇOCUĞUN SOYADININ DÜZENLENMESİ

Çocuğun soybağının düzenlenmesi Türk Medeni Kanunu'nun soybağı hükümlerini düzenleyen beşinci ayırımında yer almaktadır. Ancak Türk Medeni Kanunu, evlilik birliği içerisinde doğan çocuk ile evlilik birliği dışında dünyaya gelen çocuğun soyadının düzenlenmesini, başlangıçta farklı bir ayırımla düzenlemiştir. İlk olarak Türk Medeni Kanunu'nun soyadı başlıklı 321. maddesine göre "Çocuk, ana ve baba evli ise ailenin; evli değilse ananın soyadını taşır. Ancak, ana önceki evliliğinden dolayı çifte soyadı taşıyorsa çocuk onun bekarlık soyadını taşır." demek suretiyle evlilik birliği içerisinde doğan çocuğun soyadını düzenlemiştir. Zira bu madde, İsviçre Medeni Kanun'u madde 270'e göre düzenlenmiştir. Fakat İsviçre Medeni Kanun'u hali hazırda bu şekilde yer almamakta olup, 30.09.2011 tarihli federal kanun ile 01.01.2013 tarihinde değişikliğe uğramıştır (Oktay ve Özdemir, 2016: 2023-2024). İlgili düzenlemenin yer aldığı İsviçre Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girdiği yıl 1978 olup, ilgili kanun çağın gereklerine göre yeniden düzenlenmiştir. Zira İsviçre'de uzun yıllar uygulanan "aile adı rejimi" çağın gereksinimleriyle birlikte, yerini "soyadının değişmezliği ilkesi"ne bırakmıştır (Helvacı ve Kocabaş, 2015: 620-626).

Çocuğun soyadının düzenlenmesiyle ilgili bir diğer önemli mevzuat Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik madde 22'dir. Bu yönetmelik, evlilik birliği içinde doğmuş olmasına karşın soybağı koca tarafından reddedilen çocuğun soyadının düzenlenmesi için önem taşımaktadır. Zira ilgili yönetmeliğin madde 104/1 fıkrası buna özgülülmüştür olup, buna göre "mahkeme kararı ile soybağı reddedilen çocuk, baba hanesindeki kaydına açıklama yapılarak nüfus kaydı kapatılır ve anasının bekarlık hanesine anasının bekarlık soyadı ile taşınır." demek suretiyle, evlilik içinde doğmuş olmasına rağmen babası tarafından soybağı reddedilen çocuğun,

annenin kendi soyadını kullanabilmesini düzenlemiştir. Ayrıca evlilik birliği içerisinde doğmamış olmasına rağmen, babalık karinesinden yararlanan çocuğun da Türk Medeni Kanunu madde 285 kapsamında babanın soyadını kullanabileceği düzenlenmiştir. Son olarak, Türk Medeni Kanunu madde 282/2'ye göre, anne ve babanın sonradan evlenmesi halinde çocuğun soyadı evlilik içinde doğan çocuklara uygulanan hükümlere tabi olacak ve böylece çocuk babanın soyadını alacaktır. Bir diğer husus ise Türk Medeni Kanunu madde 321'de yer alan "ailenin soyadı"nın taşınması hususudur. Zira ülkemizde ailenin soyadı olarak Türk Medeni Kanunu madde 187 çerçevesi içerisinde erkeğin soyadı aile adı olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla burada çocuğun soyadının düzenlenmesi, eşlerden erkek olanın soyadına göre yapılmıştır. Türk Medeni Kanunu madde 187 kapsamında, kadının soyadının düzenlenmesi hem iç hukukta hem de uluslararası hukukta sıklıkla ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesi kapsamında uyuşmazlıklara konu edilmiştir. Bu uyuşmazlıklarda gerek iç hukukta gerekse uluslararası hukukta önemli içtihatlar ortaya çıkmış, ancak içtihatlar dar bir bağlayıcılık çerçevesi içerisinde taraflara etkide bulunmuştur. Zira bu kararlarla birlikte yaratılan içtihatlar karşısında iç hukukta gerekli kanuni düzenlemelerin ve bu kanuni düzenlemeler çerçevesinde idari uygulamaların değiştirilmemesi nedeniyle aynı sorunlar yaşanmaya devam edilmiştir. Fakat Anayasa Mahkemesi'ne yapılan itiraz yolu sonucunda, Mahkeme 22/2/2023 tarih ve E: 2022/155, K: 2023/38 sayılı kararıyla, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, madde 187'nin ilk cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline hükmetmiştir. Yasa koyucuya verilen bir yıllık süre sonunda, madde 187'nin ilk cümlesinde "aile adında birlik ilkesi"ne göre yer alan cümlelerin yerini, "soyadının değişmezliği" ilkesi kapsamında başka bir düzenlenmenin alması gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi'nin 2023 yılında verdiği bu karar, çocuğun soyadının iç hukukta düzenlenmesiyle ilgili mevzuat ve buna yönelik

kararların değerlendirilmesinde, önem arz etmektedir.

Anayasa Mahkemesi 02.07.2009 tarih, E: 2005/114, K: 2009/105 sayılı karar ile Türk Medeni Kanunu'nun 321. maddesinde yer alan "evli değil ise ananın soyadını alır" şeklindeki tümceyi iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin bu kararına çalışmanın ileriki kısmında da değinilmiş olup, iptal gerekçesini 1982 Anayasası'nın 10. maddesinde yer alan kanun önünde eşitlik, 11. maddesinde yer alan anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ile 41. maddesinde yer alan ailenin korunması ve çocuk hakları bakımından Anayasa'ya aykırı bulmuştur. Anayasa Mahkemesi'ne göre "çocuğun tanıma işleminin varlığı veya babalık hükmü verilmiş olması durumunda evlilik içi veya evlilik dışı doğmuş olmanın çocukların hukuksal statüsünde bir farklılığa yol açması kabul edilemez" bulunmuştur. Zira ilgili kararda Birleşmiş Milletler çocuk hakları sözleşmesinde de yer alan, yasama, yürütme ve yargı organlarınca gerçekleştirilecek bütün faaliyetlerde çocuğun yararının temel alınması gerektiği vurgusu yapılmıştır. İptal edilen tümcenin doğurması muhtemel hukuksal boşluğun kamu yararını ihlal etmesi olası görüldüğünden, Anayasa madde 153/3 ile 2949 Sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un madde 53'ün 4. ve 5. fıkraları gereğince, iptal hükmünün karar resmî gazetede yayımlandıktan bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Ancak hali hazırda ilgili düzenleme yasa koyucu tarafından gerçekleştirilmemiştir. Bu konuyla ilgili bir düzenleme Türk Medeni Kanunu yerine Soyadı Nizamnamesi madde 15, Nüfus Hizmetleri Kanunu madde 28/4 ve Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun uygulanmasına ilişkin yönetmeliğin madde 109/1(b) bendinde düzenlenmiştir (Güler, 2018: 126). Bu düzenlemelerde, genel olarak babalık hükmüyle soybağı kurulmuş çocukların babalarının soyadını alacağına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Yani evlilik dışında doğan bir çocuğun babası ile arasında herhangi bir tanıma ve

soybağı kabulü yoksa yine bu takdirde çocuk annenin soyadını alacaktır. Oysa kişinin soyadı kişinin varlığının vazgeçilmez bir unsuru olup, kişilik hakları arasında yer almaktadır. Bu nedenle böylesi bir düzenlemenin, doğrudan Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmesi gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi'nin madde 321 ile ilgili iptal kararına rağmen, kanunda böyle bir düzenleme yasa koyucu tarafından hâlâ gerçekleştirilmemiştir.

3. EVLİLİK BİRLİĞİ İÇİNDE DOĞAN ÇOCUĞUN SOYADI DÜZENLEMESİNİN BİREYSEL BAŞVURU KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Çocuğun soyadı hakkının düzenlenmesi hususundaki uyuşmazlıkların, boşanma sonrası velayeti anneye verilen çocuğun soyadının düzenlenmesi ve evlilik birliği gerçekleşmeden doğan çocuğun soyadının düzenlenmesi olmak üzere, genel olarak iki şekilde Anayasa Mahkemesi önüne geldiği görülmektedir. Çalışmanın özgülendiği esas kısım olan, evlilik birliği dışında doğan çocuğun soyadının düzenlenmesiyle ilgili bireysel başvuru kararı bir sonraki başlıkta ayrıntılarıyla incelenmiştir. Ancak hak ihlallerinin ve AYM içtihatlarının zaman bakımından karşılaştırılması kanımızca gerekli olup, bu nedenle bu kısımda AYM'nin evlilik birliği içerisinde doğan ve fakat boşanmayla birlikte velayeti anneye verilen çocuğun soyadının düzenlenmesi incelenecektir. Çocuğun soyadının düzenlenmesiyle ilgili çalışmamızda yer verdiğimiz başvurucu Hayriye Özdemir, 1982 Anayasası madde 10'da yer alan kanun önünde eşitlik ilkesi, madde 36'da yer alan hak arama hürriyeti, madde 40'ta yer alan temel hak ve hürriyetlerin korunması ve madde 153'te Anayasa Mahkemesi'nin kararlarının düzenleyen ilgili maddelerin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi ilgili başvuruyu yalnızca madde 10, 20 ve 36 bakımından incelemeye tabi tutmuştur. Zira Anayasa Mahkemesi kendini başvuru tarafından yapılan olayların hukuki nitelendirmesi bakımından bağlı tutmamaktadır (Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, Ş 19). AYM başvuru Hayriye Özdemir'in, ihlal

iddiasında hiç değinmediği bir hak olan özel hayatın gizliliği ve korunmasını düzenleyen madde 20'yi ihlal iddialarının mahiyeti gereği incelemeyi uygun görmüştür. AYM madde 20'yi "aile hayatına saygı hakkı" bağlamında incelemiş ve nitekim sadece bu hakkın ihlal edildiği gerekçesiyle, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması için kararın ilgili yerel mahkemeye (Diyarbakır 5. Asliye Hukuk Mahkemesi) gönderilmesine hükmetmiştir. AYM, boşanma sonrasında velayeti anneye verilen çocuğun soyadıyla ilgili açık bir düzenlemenin bulunmaması nedeniyle, farklı yargı kararları da verildiğini dikkate alarak, başvurusunun çocuğun soyadının annenin soyadı olarak değiştirilmesi talebinin reddi şeklindeki müdahalenin belirlilik şartını sağlamadığı ve bu müdahalenin de kanunilik unsurunu taşımadığı gerekçesiyle ihlal edildiğine karar vermiştir (Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, § 67,68,69). AYM, sonraki paragrafta görüleceği üzere, Anayasa madde 10'un ihlal yönünden değerlendirilmesine ayrıca gerek görmemiştir.

Evlilik birliği içerisinde çocuğun soyadı hakkının düzenlenmesiyle ilgili olarak yer verdiğimiz bu karar, Anayasa Mahkemesi'nin baktığı bireysel başvuru davaları arasında zaman bakımından ilk dönemde yer almaktadır. Ancak son kısımda inceleyeceğimiz ve çalışmaya özgülenen, evlilik birliği dışında doğan çocuğun soyadının düzenlenmesiyle ilgili karar Anayasa Mahkemesi'nin son dönemde verdiği kararlar arasında yer almaktadır. Evlilik birliği içerisinde doğan çocuğun soyadının düzenlenmesiyle ilgili başvuru kararında, Anayasa Mahkemesi sadece "aile hayatına saygı" kapsamında ihlal kararı vermiş olup, başvuru tarafından öne sürülen ve İnsan hakları Avrupa Mahkemesi içtihatlarında da sıklıkla karşımıza çıkan eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağını kapsayan Anayasa madde 10'un ise incelemeye gerek olmadığına hükmetmiştir. Oysaki 2004 ve 2010 yıllarında yapılan Anayasa değişikliğiyle birlikte eklenen hükümlerle beraber, kadın ve erkek eşitliğine ilişkin düzenlemelere yer veren bu madde, anayasa madde 90/4'te yer alan,

usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası andlaşmalarla doğrudan ilişkilidir. Zira Türkiye'nin taraf olduğu ve çalışmamızda da değinilen başta İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi olmak üzere, çok sayıda uluslararası andlaşma kadın ve erkek eşitliğine ilişkin düzenlemelere yer vererek, uygulamada kadın ve erkek eşitliğinin sağlanması için taraf devletlere pozitif yükümlülükler yüklemektedir. Bu nedenle bu kısımda incelediğimiz bireysel başvuru kararında Anayasa Mahkemesinin daraltıcı bir yorumla karar verdiğini düşünmekteyiz.

4. EVLİLİK BİRLİĞİ DIŞINDA DOĞAN ÇOCUĞUN SOYADIYLA İLGİLİ BİREYSEL BAŞVURU KARARININ İNCELENMESİ

Evlilik birliği dışında doğan çocuğun soyadıyla ilgili olarak güncel gelişmeler ışığında seçilen bireysel başvuru 2017 yılında yapılmış ve 2020 yılında da sonuçlanmıştır. 2017/40178 başvuru numarası ve 26/2/2020 karar tarihli bireysel başvuruda, resmi olarak gizlilik kararı verildiği için başvurucuya S.E olarak yer verilmiştir. Başvurunun konusu, velayeti annesinde olan çocuğun annenin soyadını taşıması istemiyle açılan davanın reddedilmesinden ötürü, aile hayatına saygı hakkı ile incelenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkindir. Başvurucu S.E, resmi nikahı olmadan G.K ile evlenip ayrıldığını ve bu beraberlik içerisinde 26/7/2011 tarihinde doğan bir çocuğu olduğunu belirtmiştir. Başvurucu S.K, babalık tespiti ile soybağının düzeltilmesi, iştirak nafakasına hükmedilmesi ve çocuğun annenin soyadını kullanmasına karar verilmesi istemiyle dava açmıştır. İlgili davanın dilekçesinde ise çocuğun babası olan G.K'nın kendisini terk ederek müşterek çocuklarını kabul etmediğini ve çocuğun bakımı için hiçbir şekilde maddi yardımda bulunmadığını beyan etmiştir. Bunun üzerine Van Aile Mahkemesi, bilirkişi raporu ve toplanan diğer deliller uyarınca çocuğun babasının G.K olduğunu tespit ederek, çocuğun nüfusta babanın kütüğüne tesciline ve iştirak nafakası ödenmesiyle birlikte, çocuğun annenin soyadını kullanmasına da karar

vermiştir. Ancak ilgili kararın çocuğun annesinin soyadını taşımasına izin verilmesine ilişkin olan kısmı, Yargıtay 18. Hukuk Dairesi'nin 5/3/2015 tarihli kararıyla bozulmuştur. Yargıtay'ın bozma kararının gerekçesinde ise evlilik dışında doğan çocukların, anne ve babanın birbirleriyle evlenmesi ya da babalarının tanınması veya hâkimin babalığa karar vermesiyle, babanın soyadını alacağını belirten Soyadı Nizamnamesi'nin 29/4/2009 tarih ve 27214 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan tüzük uyarınca değişikliğe uğrayan 15. maddesi vardır. Bunun üzerine mahkeme 15/2016 tarihinde, bozma kararına uymuş ve çocuğun annesinin soyadını kullanma yönündeki istemi reddetmiştir. Söz konusu ret kararı Yargıtay 8. Hukuk Dairesi'nin 8/11/2017 tarihli kararıyla onanmıştır. Yüksek Mahkemenin bu kararı üzerine başvuru, 18/12/2017 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi ilgili hukuk yönünden iç hukukta, Soyadı Nizamnamesi'nin değişik madde 15'in yukarıda aktardığımız kısmıyla birlikte, 4721 sayılı kanunun madde 321'in ilk fıkrasında yer alan düzenleme ile 21/6/1934 tarih ve 2525 sayılı Soyadı Kanunu madde 4/2'nin birinci cümlesindeki düzenlemeye yer vermiştir (S.E., B. No: 2017/40178, 26/2/2020, § 15-19). Buna göre 4721 sayılı Kanun madde 321/1'de yer alan "çocuk, ana ve baba evli ise ailenin; evli değilse ananın soyadını taşır." hükmündeki "evli değilse ananın" ibaresi AYM'nin 2/7/2009 tarih ve E.2005/114, K.2009/105 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Yine 2525 sayılı Soyadı Kanunu'nun ise madde 4/2 fıkrasının ilk cümlesinde yer alan "evliliğin feshi veya boşanma hallerinde çocuk anasına tevdi edilmiş olsa bile babasının seçtiği ya da seçeceği alır" şeklindeki hüküm de AYM'nin 8/12/2011 tarihli ve E. 2010/119, K.2011/165 sayılı kararı ile Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurul'u ise çocuk reşit oluncaya kadar ya da baba Türk Medeni Kanunu'nun madde 27'deki koşulları kanıtlayarak soyadını değiştirmedeği sürece, soyadı değiştirmenin mümkün olmadığını ifade ederek, sadece boşanma ve velayet hakkının anneye

çocuğun soyadı değişikliği için dava açma hakkı vermeyeceğine hükmetmiştir (Yargıtay Genel Kurulu'nun 13/3/2015 tarihli ve E.2013/18-1755, K.2015/1039 sayılı kararı). Uluslararası hukuk bağlamında ise Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) madde 16'da yer alan, taraf devletlerin kadınlara karşı evlilik ve aile ilişkileri konusunda ayrımı önlemek için gerekli tüm tedbirleri alacağına dair düzenlemenin (d) kısmındaki "medeni durumları ne olursa olsun, anne ve baba olarak çocuklarla ilgili konularda aynı haklara ve yükümlülüklerle sahip olma; her hal ve karda çocukların menfaatlerine üstünlük tanınır" hükmü ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "özel ve aile hayatına saygı hakkı" kenar başlıklı 8. maddesine yer verilmiştir (S.E., B. No: 2017/40178, 26/2/2020, §20-24). Sözleşme'nin ilgili maddesi uyarınca verdiği kararlar ve içtihatlar da bu bağlamda vurgulanmıştır. Buna göre İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi, "taraf devletlerin benzer durumlar arasındaki farklılıkların hangi hâllerde farklı bir muameleyi gerekli kıldığını belirlemede bir dereceye kadar takdir hakkına sahip olduğunu, (...) önemli bir ayrımcılık temeli olan cinsiyete dayalı farklı bir muamelenin sözleşmeye uygun olduğunun kabul edilebilmesi için çok geçerli nedenler sunulması gerektiğini" vurgulamıştır. (Ünal Tekeli/Türkiye, B. No: 29865/96, 16/11/2004, §§ 49-53; Zarb Adami/Malta, B. No: 17209/02, 20/6/2006, §§ 71-74). Ayrıca Mahkeme, bir diğer önemli kararındaki içtihadında ise "evlilik birliği içinde doğan çocuğa babanın soyadının verilmesinin tek başına Sözleşme'yi ihlal etmeyeceğini, ancak bu kuralın hiçbir istisnasının kabul edilmemesinin kadınlar yönünden aşırı katı ve ayrımcı olduğunu" ifade etmiştir. Mahkeme'ye göre, "çocuğun annenin soyadını doğumdan itibaren seçebilme imkânının olmamasını cinsel eğilimli bir ayrımcılık teşkil ettiğine" karar vererek ve Sözleşme'nin 8. maddesiyle bağlantılı bir şekilde madde 14'ün de ihlal edildiğine hükmetmiştir (Cusan ve Fazzo/İtalya, B. No: 77/07, 7/1/2014, § 67).

Anayasa Mahkemesi ulusal ve uluslararası hukuktaki ilgili mevzuatlara yer verdikten sonra, başvuruçunun iddialarını ve bakanlık görüşünü ele almıştır. İlk olarak başvuruçunun, yargı kararıyla babalığın tespit edilmesine rağmen babanın, çocuk ile ilişkisinin bulunmadığını ve çocuğunu reddettiğini, ayrıca çocuğun kendi soyadını kullanması isteğinin de olmadığını ifade etmiştir (S.E., B. No: 2017/40178, 26/2/2020, § 26). Bu nedenlerden dolayı başvuruçunun çocuğuna kendi soyadını verdiğini ve ilkökul eğitimi süren çocuğun annesinin soyadıyla tanındığını babanın soyadını alması halinde ise bu durumun çocuk üzerinde olumsuz etkileri olacağını belirterek çocuğun velayetinin de kendisinde olduğunu ve velayet hakkının çocuğun soyadını belirleme hakkını da kapsadığını ifade etmiştir. Başvuruçunun tüm bu beyanlardan hareketle iç hukukta erkeğe velayet hakkı kapsamında tanınan soyadı hakkının kadına tanınmasının ayrımcılık teşkil ettiğini, Anayasa Mahkemesi'nin benzer kararlarında da eşitlik ilkesinin ihlalinin tespiti sebebiyle de burada da özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bakanlık ise görüşünde, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi kararlarına vurgu yapmıştır. Buna göre, Mahkeme verdiği kararlarda cinsiyete bağlı olarak uygulanan ayrımcılığın ortadan kaldırılması gerektiğini vurgulamakta ve çocukların nüfus kaydı sırasında yalnızca babanın soyadını alabileceği şeklindeki düzenlemelerin kadınlara yönelik katı ve gereksiz bir uygulama olarak değerlendirildiğini ifade ederek, annenin soyadını almanın engellenmesinin de cinsiyete dayalı ayrımcılık olduğunu belirtmiştir (S.E., B. No: 2017/40178, 26/2/2020, §27). Bakanlık her ne kadar konuyla ilgili olarak Anayasa Mahkemesi kararlarına da detaylı olarak yer vermiştir. Bakanlığın görüşünden hareketle, kamu gücünün özneleri de iç hukukta yer alan uygulamaların eşitlik ilkesi kapsamında ayrımcılık yasağına aykırı olduğu görüşüne katılmışlardır.

Anayasa Mahkemesi başvuruçunun iddiaları ve bakanlığın görüşünün ardından değerlendirme kısmına geçerek, başvuruçunun ihlali öne sürdüğü

hakkı tek tek ele alarak değerlendirmiştir (S.E., B. No: 2017/40178, 26/2/2020, §28-33). Anayasa Mahkemesine göre "cinsiyet, doğum kaydı gibi kimlik bilgileriyle birlikte aile bağları ile ilgili bilgiler ve bunlar üzerindeki değişiklik ya da düzeltme yapılmasını isteme hakkı ile isim ve soyadı hakkı da 1982 Anayasası'nın 20. maddesi kapsamında değerlendirilmektedir (Hacı Ahmet Eskikanbur, B. No: 2015/2944, 9/1/2019, § 27). Bu nedenle Anayasa Mahkemesi ilgili başvuru yönünden velayeti anneye verilen çocuğun, annenin soyadını kullanması yönündeki talebi de madde 20'de yer alan aile hayatına saygı hakkı kapsamında ele almıştır. Aynı zamanda başvuruçunun tarafından eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiası da olduğundan, somut olayın madde 20 ile bağlantılı bir şekilde madde 10 çerçevesine göre incelenmesi gerektiğini değerlendirmiştir.

İlgili başvuruyu esas yönünden incelemeye alan Anayasa Mahkemesi bu kapsamda ilk olarak anayasanın 10. maddesinin birinci fıkrasına yer vermiştir (S.E., B. No: 2017/40178, 26/2/2020, §33-41). Buna göre Anayasa Mahkemesi daha önce karara bağladığı bireysel başvuru davalarındaki içtihatlarına atıfta bulunmuştur. Yüksek mahkemeye, göre potansiyel olarak ciddi bir ayrımcılığın varlığı söz konusu olduğunda genel surette devlete tanınan takdir alanı da buna göre daha dar olacaktır (Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, §§ 145, 146). Anayasa Mahkemesi 2525 sayılı kanunun madde 4/2'nin birinci cümlesinin 8/12/2011 tarihli somut norm denetimi kararıyla, Anayasa'nın 10. ve 41. maddelerine aykırı bulunarak iptal edildiğini hatırlatarak, bu iptalin gerekçesi olarak da "eşlerin, evliliğin devamı boyunca ve boşanmada da sahip oldukları hak ve yükümlülükler bakımından aynı hukuksal konumda bulduklarını belirtmiş, erkeğe velayet hakkı kapsamında tanınan çocuğun soyadını seçme hakkının, kadına tanınmasını velayet hakkının kullanımı bakımından cinsiyete göre ayırım yapılması sonucunu doğuracağını" vurgulamıştır (AYM, E.2009/47, K.2011/51, 17/3/2011). Ayrıca Anayasa Mahkemesi'nin,

boşanmış eşlerin çocukların soyadının belirlenmesi hususunda velayet hakkının kullanılması bakımından kadın ve erkek arasındaki uyumsuzlukların cinsiyete dayalı farklı bir muamele oluşturduğu kararına vardığı başkaca bireysel başvuru kararları da vardır (Nurcan Yolcu [GK], B. No: 2013/9880). Anayasa Mahkemesi, Anayasa madde 41 gerekçesinde evlilik birliği içinde ve dışında doğan çocuklar arasında ayırım gözetilmemesi esasını benimsendiğini ve bu sonucun aslında eşitlik ilkesinden de çıkarılabileceğini belirterek, evlilik dışında doğan çocukların korunmasını da Anayasa madde 41 bağlamında devlete bir pozitif yükümlülük olarak yüklemiştir (AYM, E.2005/114, K.2009/105, 2/7/2009; AYM, E.1990/15, K. 1991/5, 28/2/1991; AYM, E.1987/1, K.1987/18, 11/9/1987).

Anayasa Mahkemesi'ne göre mevcut olayda çocuğa sadece babanın soyadının verilebilmesinin kabulü, haklı nedenlerin varlığı durumunda dahi cinsiyete dayalı farklı bir muamele teşkil etmektedir (Nurcan Yolcu, § 46; Gülbu Özgüler, § 53). Bu farklı muamelenin Soyadı Nizamnamesi madde 15'te yer alan evlilik dışında doğmuş çocukların hakim babalığa karar vermesiyle, babanın soyadını alacağı hükmüne dayandığı görülmektedir (S.E., B. No: 2017/40178, 26/2/2020, § 44). Buna göre başvuru, hakim kararıyla babalığın tespit edilmesine rağmen, babanın çocukla ilişkisinin bulunmadığını ve onu reddettiğini ayrıca babanın çocuğun soyadını kullanmasıyla ilgili bir talebinin de olmadığını belirtmesine rağmen, ilk derece mahkemelerinde bu konuda bir değerlendirme bulunmamaktadır. Yine olayda cinsiyete dayalı farklı bir muamelenin olması ve bu farklılığı haklı kılacak önemli nedenlerin ortaya konulması gerekliliğine rağmen, bununla ilgili bir gerekçe yer verilmediği anlaşılmaktadır. Çocuğun soyadı bakımından iç hukukta benimsenen kuralların hiçbir istisna kabul etmemesi ve haklı sebeplerin varlığının ileri sürülmesine imkan vermeyecek şekilde katı bir biçimde yorumlanması, aile hayatına saygı hakkı ile kamu düzeni amacı arasında adil dengeyi sağlamaktan uzakta olup

Anayasa Mahkemesi tarafından ayrımcılık yasağının ihlali olarak kabul edilmiştir (S.E., B. No: 2017/40178, 26/2/2020, § 46). Tüm bu gerekçelerle Anayasa Mahkemesi aile hayatına saygı hakkıyla birlikte, ayrımcılık yasağını birlikte ele alarak bu iki hakkın ihlal edildiğine karar vermiştir (S.E., B. No: 2017/40178, 26/2/2020, § 47). Anayasa Mahkemesi ihlal kararına bağlı olarak, mevcut olayda derece mahkemeleri tarafından iç hukuktaki mevzuatın katı bir şekilde yorumlanması sebebiyle anayasa madde 20'de güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkıyla birlikte madde 10'da yer alan ayrımcılık yasağının ihlal edildiği sonucuna varmış ve bu ihlallerinde mahkeme kararından kaynaklandığına hükmetmiştir (S.E., B. No: 2017/40178, 26/2/2020, § 52). Anayasa Mahkemesi başvuru talebini reddederek, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin Van aile mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir (S.E., B. No: 2017/40178, 26/2/2020, §54).

AYM'nin bireysel başvuru yolu ile önüne gelen evlilik birliği dışında doğan çocuğun soyadının düzenlenmesiyle ilgili somut olayı, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde yer alan düzenlemelere uygun bir şekilde ve İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'nin içtihatlarıyla benzer bir şekilde ele aldığı görülmektedir. Bu değerlendirme, Türkiye'nin Sözleşme'ye taraf olan diğer üye ülkelerden farklı olarak, kadın-erkek eşitliğinin aile içerisinde eşit haklara sahip olmasını sağlama bakımından, rol dağılımında farklı bir eğilime sahip görüldüğü (Kılınç, 2010: 250) göz önüne alındığında, oldukça önem taşımaktadır. Anayasa Mahkemesi, evlilik birliği içinde doğan çocuğun soyadının düzenlenmesi konusunda ele aldığımız ilk bireysel başvuru kararından farklı olarak, mevcut olayda yer alan hak ihlallerini sadece Anayasa madde 20'de yer alan "aile hayatına saygı hakkı" bağlamında değil aynı zamanda, Anayasa madde 10'da düzenlenen eşitlik ilkesi ve bu kapsamda düzenlenen ayrımcılık yasağına da aykırı bularak, bu yönde bir hak ihlali kararı vermiştir. Anayasa Mahkemesi, önceki

dönemlerdeki olumsuz kararlarla karşılaştırıldığında, son dönemlerde hem norm denetimi hem de bireysel başvuru konusunda olumlu yönde gelişim gösteren kararlar vermektedir (Kanadoğlu, 2021: 152; İnceoğlu, 2006: 49). Aynı konudaki önceki bireysel başvuru kararları karşılaştırıldığında, Anayasa Mahkemesi'nin genişletici bir yorumla somut olayı yorumladığını ve takdir alanını da genişlettiği görülmekte olup, bu da etkili bir bireysel başvuru yolu bakımından son derece önem taşımaktadır.

5. SONUÇ

İç hukukta soyadının düzenlenmesinde aile adında birlik ilkesi kabul edilmiştir. Bu ilkeye göre, aile birliği içerisinde kadın, erkeğin soyadını almakta olup, çocuğun soyadının düzenlenmesinde de aynı ilke üzerinden babanın soyadı kullanılmaktadır. Soyadı düzenlenmesinde son 30 yıl içerisinde hem Anayasa Mahkemesi hem de İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi önüne çok sayıda uyuşmazlık getirilmiştir. Uyuşmazlığın esas ekseninde, aile adında birlik ilkesi yerine, soyadının değişmezliği ilkesi olarak tanımlanan, kadının kendi soyadını kullanma ve çocuğuna da bu soyadını verebilme hakkı yer almaktadır. Evlilik birliği içerisinde, kadının kendi soyadını kullanma hakkına ilişkin ortaya çıkan çok sayıda karar ve olumlu yöndeki içtihat vardır. Ayrıca, Anayasa Mahkemesi'ne itiraz yoluyla getirilen madde 187'nin ilgili kısmındaki düzenlemenin 2023 yılındaki iptali sonucunda, kadınlar evlilik birliği içerisinde kendi soyadlarını kullanabilecek, erkeklerde de kadınların soyadlarını alabilecek ve eşler ortak bir soyadını belirleyerek kullanabileceklerdir. Yasa koyucunun bu hususla ilgili kanuni düzenlemesi henüz gerçekleşmemekle birlikte, bu karar çocuğun soyadının düzenlenmesi konusunda yaşanan uyuşmazlıkları tekrar gündeme getirmiştir. Zira öncesinde TMK madde 321'de evlilik birliği içerisinde ve evlilik birliği dışında doğan çocuğa göre yapılan soyadı düzenlemesindeki ayırım, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş olsa da bu konuda ilgili kanunda bir düzenleme yapılmamıştır. Bu nedenle çocuğun soyadının

düzenlenmesi konusundaki uyuşmazlıklar Mahkeme önüne getirilmeye devam edilmektedir. Bu konuda Anayasa Mahkemesi önüne getirilen bireysel başvuru kararları incelendiğinde, başvuruların genel olarak iki kapsamda yapıldığı görülmektedir. Bunlar, evlilik birliği içerisinde doğan ve boşanma sonucunda velayet hakkı annede kalan çocuğun soyadının düzenlenmesi ve evlilik birliği dışında doğan çocuğun soyadının düzenlenmesiyle ilgilidir. Her iki uyuşmazlık alanıyla ilgili seçilen bireysel başvuru kararları incelenerek, kararın verildiği dönem, öne sürülen hak ihlallerinin AYM tarafından değerlendirilmesi ve bu değerlendirme sonucunda ortaya çıkan içtihatlar bakımından kıyaslama yapılmıştır. AYM, evlilik birliği içerisinde doğan çocuğun soyadının düzenlenmesine ilişkin yapılan bireysel başvuru kararında, başvurucunun öne sürdüğü ihlal iddialarıyla kendini bağlı görmemiş ve bununla ilgili bir içtihat ortaya koymuştur. Bu içtihadı göre, kendini başvurucular tarafından yapılan olayların hukuki nitelendirmesi bakımından bağlı görmeyen AYM, başvurucunun hiç öne sürmediği bir hak olan "aile hayatına saygı"yı madde 20 çerçevesinde ele almış olup, madde 10 kapsamındaki "eşitlik ilkesi" bakımından bir değerlendirme yapmayı gerekli görmemiştir. AYM'nin ilk dönemde verdiği bu daraltıcı yorum karşısında, evlilik birliği dışında doğan çocuğun soyadının düzenlenmesinde ise ilk yer verdiğimiz karardan farklı bir tutumla değerlendirme yapılmıştır. Buna göre, ilgili uyuşmazlıkta yer alan hak ihlalleri sadece Anayasa madde 20'de yer alan "aile hayatına saygı hakkı"na göre değil, bununla birlikte madde 10'da düzenlenen eşitlik ilkesi ve bu kapsamda düzenlenen ayrımcılık yasağına da aykırı bulunmuştur. İncelenen her iki kararda da yargılanmanın yenilenmesine hükmeden AYM, son içtihadında Sözleşme'ye ve İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'nin içtihatlarına uygun bir şekilde, genişletici bir yorumla karar vermiş olup, bu da bireysel başvuruyu "etkili bir başvuru yolu" olarak değerlendirilmede önemli bir sonuç ortaya koymaktadır.

Kadının evlilik birliği içerisinde kendi soyadını kullanabilmesine ilişkin hak arama mücadelesi, ülkemizde 1990'lı yılların ortasında başlamış ve o günden itibaren varlığını artarak sürdürmüştür. Zira kadınlar sadece evlilik birliği içerisinde kendi soyadlarını kullanma konusunda değil, evlilik birliğinin kurulmadığı ya da boşanma neticesinde sona erdiği durumda çocuğuna kendi soyadını verme yolundaki hak arayışlarını da sürdürmektedir. 1982 Anayasası madde 10'da düzenlenen "eşitlik hakkı" ve madde 90/son çerçevesince taraf olunan uluslararası andlaşmalara dayanarak, kadının kendi soyadını kullanabilme ve "çocuğun üstün yararı"na dayanarak, çocuğuna kendi soyadını verme hakkı vardır. Uluslararası andlaşmalar ve 1982 Anayasası'nda ilgili maddelerdeki düzenlemelerden kaynaklanan bu hakkın, kullanılmama ve sıklıkla ihlallere konu olma sebebi yasama organından kaynaklanmaktadır. Zira yaklaşık otuz yıldır devam eden hukuki mücadelelerde, tüm karar ve

içtihatlar ışığında çocuğun soyadının düzenlenmesi konusundaki sorunun, yasa koyucunun yapması gerekli olan düzenlemenin eksikliğinden doğduğu görülmektedir. Yapılması gereken husus ise halihazırda AYM'nin TMK madde 187'nin ilgili hükmünün iptaline ilişkin kararı doğrultusunda yapılması zorunlu olan, kadının evlilik birliği içerisinde kendi soyadını kullanmasına olanak sağlayan yasal düzenlemeyi hayata geçirirken, bununla doğrudan bağlantılı olan kadının evlilik birliği içinde ve/veya dışında, çocuğuna kendi soyadını vermesi hakkında da ilgili içtihatlar doğrultusunda bir yasal düzenlemeyi gerçekleştirmesidir. Aksi takdirde bu konuda uyuşmazlıkların ve hak ihlallerinin yaşanmaya devam etmesi ve Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru nedeniyle artan iş yükünün katmerlenmesi kaçınılmazdır.

KAYNAKLAR

- Ecevit, Y. (2021). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Temel Kavramları*. Ankara: CEİD yayınları. <https://ceidizler.ceid.org.tr/Toplumsal-Cinsiyet-Esitliginin-Temel-Kavramlari-i218>
- Erbek Odabaşı, Ö. (2017). Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay Kararları Çerçevesinde Evli Kadının Soyadı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(1), 43-109. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/46821/587126>
- Ergene, D. (2011). İnsan Hakları Hukukundaki Gelişmeler Işığında Türk Hukukunda Kadının ve Çocuğun Soyadı Meselesi ve Medenî Kanun'da Değişiklik Önerisi. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 31(2), 123-176. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iumhmohb/issue/9400/117759>
- Güler, Z. (2018). *Türk Hukuku'nda Kadının Soyadına İlişkin Gelişmeler Çerçevesinde Çocuğun Soyadı*. (Tez No 533684) [Doktora Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/Özel Hukuk Anabilim Dalı/Medeni Hukuk Bilim Dalı]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Helvacı, S. (2015). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ve Anayasa Mahkemesinin Kararları Işığında Evli Kadının Soyadı. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 35(1), 157-169. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/411028>
- Helvacı, S., & Kocabaş, G. (2015). Fransız, Alman, İsviçre ve Türk Hukuklarında Kadının Soyadı. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 21(2), 615-644. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/27556/289904>
- İnceoğlu, S. (2006). Türk Anayasa Mahkemesi ve İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Eşitlik ve Ayrımcılık Yasağı. *Çalışma ve Toplum*, 4(11), 45-62. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ct/issue/71833/1155466>
- Kanadoğlu, O. K. (2021). Feminizm ve Kadın Hakları. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(1), 141-169. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yuhfd/issue/60648/894804>
- Kılıncı, Ü. (2010). İsim ve Soyisim Hakkının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Korunması. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (89), 242-276. <https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-89-627>
- Oktay-Özdemir, S. (2016). Soyadı ve ile İlgili İsviçre Medeni Kanunu'nda 2013 Yılında Yürürlüğe Giren Değişiklikler ile Türk Hukukundaki Durumun Karşılaştırılması. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(3), 2017-2032. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/36500/359366>

Belgeler

- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 4. Daire, Ünal Tekeli v. Türkiye, BN.29865/96, KT.16/11/2004.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Zarb Adami v. Malta, BN: 17209/02, KT.20/6/2006.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Cusan ve Fazzo/İtalya, BN: 77/07, KT. 7/1/2014.
- Anayasa Mahkemesi, Tuğba Arslan [GK], BN: 2014/256, KT. 25/6/2014.
- Anayasa Mahkemesi, Gülbu Özgüler, [GK], BN: 2013/7979, KT. 11/11/2015.
- Anayasa Mahkemesi, Hayriye Özdemir, BN: 2013/3434, KT. 25/06/2015.

- Anayasa Mahkemesi, Nurcan Yolcu [GK], BN: 2013/9880, KT. 11/11/2015.
- Anayasa Mahkemesi, Hacı Ahmet Eskikanbur, BN: 2015/2944, KT. 9/1/2019.
- Anayasa Mahkemesi, S.E, BN. 2017/40178, KT.26.02.2020.
- Anayasa Mahkemesi, E.1987/1, K.1987/18, KT.11/9/1987.
- Anayasa Mahkemesi, E.1990/15, K. 1991/5, KT.28/2/1991.
- Anayasa Mahkemesi, E: 2005/114, K: 2009/105, KT.2/07/2009.
- Anayasa Mahkemesi, E: 2010/119, K: 2011/165, KT.8/12/2011.
- Anayasa Mahkemesi, E: 2022/155, K: 2023/38, KT. 22/2/2023.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E.2013/18-1755, K.2015/1039, KT. 13/3/2015.

To Cite Çelebi, Ö. (2025). Kadının Evlilik Birliği Dışında Doğan Çocuğuna Soyadını Verme Hakkı'nın Bireysel Başvuru Işığında Değerlendirilmesi. *Journal of Sustainable Equity and Social Research (JSESR)*, 2(1), 69-81. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14603315>
